

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

студента Стельманщук Вікторії Вадимівни

(ПІБ)

академічної групи 071М-20-1

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку і контролю торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців (на прикладі ФОП Чижмак Н.В.)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Пашкевич М.С.		
Рецензент	Чижмак Н.В.		
Нормоконтроль	Пашкевич М.С.		

Дніпро

2021

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра

(бакалавра, магістра)

Студенту Стельманщук В.В. академічної групи 071М-20-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку і контролю торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців (на прикладі ФОП Чижмак Н.В.)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні засади обліку і контролю торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців	28.10.2021 р.
2	Методика та організація обліку торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців	24.11.2021 р.
3	Методика та організація контролю та аналізу торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців	27.12.2021 р.

Завдання видано

(підпис керівника)

Пашкевич М.С.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 11.10.2021 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 28.12.2021 р.

Прийнято до виконання

(підпис)

Стельманщук В.В.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 59 стр., 8 рис., 11 табл., 1 додаток, 26 джерел.

ТОРГІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ФІЗИЧНА ОСОБА – ПІДПРИЄМЕЦЬ,
ДОХОДИ, ВИТРАТИ, СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ,
ЄДИНИЙ ПОДАТОК, ЄСВ

Об'єкт дослідження – торгівельна діяльність фізичної особи - підприємця

Предметом дослідження є процес обліку і контролю торгівельної діяльності фізичної особи - підприємця.

Мета роботи – вирішення наявних проблем, із якими стикається підприємець при здійсненні торгівельної діяльності та надання пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю його діяльності.

Результати та їх новизна - складові порівняльного аналізу організаційно-правових форм ведення бізнесу; система запобігання помилки щодо діяльності фізичних осіб - підприємців та запропоновані шляхи їх вирішення при наявності; проведення інвентаризації активів, капіталу та зобов'язань фізичної особи-підприємця.

Відображено в обліку торгівельну діяльність приватного підприємця. Продемонстровано організацію та методику обліку розрахункових операцій фізичної особи – підприємця. Зроблено порівняльний аналіз організаційно-правових форм ведення бізнесу. Організовано систему контролю за оподаткуванням фізичної особи – підприємця. Визначені помилки щодо діяльності фізичних осіб – підприємців та запропоновані шляхи запобігання їх появи.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку і контролю діяльності приватного підприємця відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку діяльності приватного підприємця.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ	9
1.1. Сучасний розвиток підприємництва в Україні	9
1.2. Правові засади регулювання підприємництва	11
1.3 Характеристика діяльності фізичної особи – підприємця Чижмак Н.В	14
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ	17
2.1. Організація обліку торгівельної діяльності фізичної особи - підприємця	17
2.2 Інвентаризація у приватного підприємця	19
2.3 Відображення в обліку торгівельної діяльності приватного підприємця	21
2.4 Облік розрахункових операцій фізичної особи - підприємця	29
2.5 Ведення книги обліку приватного підприємця	33
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ	38
3.1. Порівняльний аналіз організаційно-правових форм ведення бізнесу	38
3.2. Організація контролю за оподаткуванням фізичної особи – підприємця	42
3.3 Організація контролю діяльності фізичної особи-підприємця	47
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	56
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні для більшості людей є зрозумілим, що без цивілізованого підприємництва Україні, як і іншим країнам пострадянського простору, не створити потужної економіки, не вийти на світові ринки товарів і послуг рівноправним суб'єктом міжнародного поділу праці. Ще декілька десятиліть тому людей з діловою «жилкою» вважали непорядними, тому і ставилися до них здебільшого негативно. Тим часом на Заході проблема підприємництва вже на рубежі XVII-XVIII століть розглядалася багатьма вченими як досить актуальна [1]. Зокрема англійський економіст Річард Кантильон, що глибоко досліджував феномен підприємництва, підприємцями назвав людей, що на свій страх і ризик прямують до ринкового обміну з метою отримання прибутку. Прибуток – ось головний стимул підприємницької діяльності. Безумовно, прибуток – не тільки ознака успіху, але і матеріальна основа збільшення капіталу, розширення підприємницької діяльності. Але існують також інші, не менш важливі для підприємця стимули, крім отримання прибутку. Серед них – самоствердження особистості, можливість реалізувати свої здібності. Йдеться про реалізацію не тільки особистих прагнень. Сьогодні розуміння ролі підприємця нерозривно пов'язане із суспільними цілями, тому що в основі діяльності сучасної фірми лежить концепція суспільного призначення. [2].

На сьогоднішній день більше половини суб'єктів малого підприємництва використовують альтернативні системи оподаткування однією з яких (та найбільшою за кількістю зареєстрованих юридичних і фізичних осіб серед таких суб'єктів малого підприємництва) є єдиний податок, тому, тема кваліфікаційної роботи є дуже актуальною.

Вирішували питання методології обліку, аналізу і контролю діяльності фізичних осіб - підприємців зарубіжні та вітчизняні науковці. Середи них варти визначити: Подолянчук О.А. [3], Литвинов А. В. [4], Кузьома В.В. [5], Бузак Н.І. [6] які займалася питаннями організації обліку

суб'єктами малого підприємництва; Романченко Ю. О. яка досліджувала проблеми обліку та фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва [7]; Чепец О.Г., яка визначала напрями реформування спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності [8]; Кузьмін О.Є., Яструбський М.Я. аналізували розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах євроінтеграції [9]; Безверхий К. та Ковач С. досліджували облік доходів і витрат фізичних осіб-підприємців, що знаходяться на загальній системі оподаткування [10].

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської кваліфікаційної роботи є вирішення наявних проблем, із якими стикається підприємець при здійсненні торгівельної діяльності та надання пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю його діяльності.

Цільова спрямованість дослідження обумовила постановку і вирішення таких завдань:

- дослідити сучасний розвиток підприємництва в Україні;
- встановити правові засади регулювання підприємництва;
- надати характеристику діяльності фізичної особи – підприємця Чижмак Н.В.;
- продемонструвати організацію обліку торгівельної діяльності фізичної особи – підприємця;
- провести інвентаризацію у приватного підприємця;
- відобразити в обліку торгівельну діяльність приватного підприємця;
- показати облік розрахункових операцій фізичної особи – підприємця;
- зробити порівняльний аналіз організаційно-правових форм ведення бізнесу;
- організувати контроль за оподаткуванням фізичної особи – підприємця;

- визначити помилки щодо діяльності фізичних осіб – підприємців та запропонувати шляхи запобігання їх появі.

Об'єктом дослідження є торгівельна діяльність фізичної особи - підприємця

Предметом дослідження є процес обліку і контролю торгівельної діяльності фізичної особи - приватного підприємця.

Методи дослідження. Для досягнення зазначеної мети, вирішення завдань використано методи:

- бухгалтерське спостереження – для збирання інформації про факти господарського життя та її реєстрація в первинних та зведених документах;

- теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання – для вивчення досвіду організації обліку і контролю торгівельної діяльності приватного підприємця;

- прогнозування та моделі регресійного аналізу – для моделювання показників фінансових результатів діяльності приватного підприємця.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням. Загальним результатом проведеного дослідження є формування єдиної організаційної концепції обліку та контролю торгівельної діяльності фізичної особи – підприємця.

удосконалено:

- складові порівняльного аналізу організаційно-правових форм ведення бізнесу

- система запобігання помилки щодо діяльності фізичних осіб – підприємців та запропоновані шляхи їх вирішення при наявності

- проведення інвентаризації активів, капіталу та зобов'язань фізичної особи-підприємця.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на VII Міжнародній

студентській науковій конференції «Облік, аналіз і контроль в системі управління суб'єктами економіки» (м. Львів, 21 жовтня 2021 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. – С.167-169.

Публікації. За результатами досліджень опубліковані тези доповіді у збірнику матеріалів науково – практичної конференції.

Структура і обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів з висновками і висновку, що викладено на 59 сторінках друкованого тексту. Матеріали магістерської роботи містять 8 рисунків, 11 таблиць. Список використаних джерел із 26 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ

1.1 Сучасний розвиток підприємництва в Україні

Малі підприємці є показником того, наскільки легко та вигідно займатися бізнесом в державі, адже саме фізичні особи-підприємці (ФОП) та інші дрібні бізнесмени змушені самі дбати про розвиток власної справи.

ФОПів від 2013 до 2020 року поменшало з 2,664 млн до 1,885 млн, натомість юридичних осіб побільшало з 1,287 млн до 1,35 млн.

У 2014 році кількість ФОПів трохи зросла (на 0,2%) до 2,670 млн, тоді як кількість зареєстрованих юридичних осіб – на 2,3% до 1,317 млн.

Наступні чотири роки ФОПи закривалися. У 2015-му їхня кількість скоротилася на 15% до 2,267 млн, а у 2016-му ФОПів поменшало ще на 5,5% – до 2,143 млн. У 2017 році скорочення кількості ФОПів було не таким відчутним, їх стало менше на 3,4% та налічувалося 2,069 млн, а в 2018 повторилася ситуація 2015 року, ФОПів поменшало на 16% (1,736 млн підприємців).

Зрушення у бік пожвавлення малого бізнесу розпочалися у 2019-му, коли ФОПів зареєстрували на 7,5% більше, ніж роком раніше. Загалом їх налічувалося 1,866 млн. Скромніші темпи зростання кількості ФОПів показав 2020-й, коли було зареєстровано 1,885 млн фізичних осіб-підприємців (+1,1%).

Зокрема, суттєво зросла кількість ФОПів на спрощеній системі оподаткування. Загалом, порівняно з 2019 роком спрощенців побільшало майже на 93,8 тис. осіб. При цьому третю групу обрали 596 тис. осіб, що на 79 тис. більше, ніж у попередньому році.

Цьогоріч станом на 27 жовтня щодо ФОПів інформації ще не було, а от кількість юридичних осіб становила 1 млн 395 тис. 400.

В прийнятому Верховною Радою законі «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [11], підприємство розглядається як «провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобіганню безробіттю та створення нових робочих місць».

Перспективи малого і середнього бізнесу пов'язані і з його особливою роллю як в переході до ринкової економіки, так і в її становленні.

Насамперед це полягає в тому, що самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності активно впливає на формування конкурентного середовища.

Адже кожен підприємець старається зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випускати потрібну і якісну продукцію, намагаючись тим самим привернути до себе споживача. Все це перетворює мале підприємство у своєрідний соціальний двигун економічного розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до зростання.

Великою мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли йде процес скорочення робочих місць на великих підприємствах, малі фірми не тільки зберігають, але й створюють нові робочі місця. З огляду на це, як, до речі свідчить і зарубіжна статистика, мале підприємство є більшим стабілізуючим фактором, ніж велика індустрія.

Окрім вирішення проблем створення нових робочих місць, формування конкурентного ринкового середовища та відповідної кон'юнктури ринкової економіки, малі підприємства виконують ще ряд важливих функцій.

Зокрема в країнах з ринковою економікою малі підприємства відіграють велику роль в стимулюванні технологічних інновацій, створюючи їх у 2-2,5 рази більше, ніж великі компанії.

Крім того, створення і діяльність великої кількості малих підприємств забезпечує стабільний розвиток регіональної економіки. Завдяки більш високій конкуренції вони краще забезпечують місцеві ринки товарами і послугами і в той же час значно менше дестабілізують ситуацію на ринку робочої сили при банкрутстві окремих з них в порівнянні з великими підприємствами.

Малі підприємства використовують здебільшого місцеві ресурси, міцніше прив'язані до місця свого розташування. Крім того вони є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто беруть участь у спонсоруванні місцевих програм, будучи зацікавленими в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться.

Дослідження стану малого бізнесу показує, що сектор малого бізнесу в Україні знаходиться на ранній стадії розвитку та характеризується високим ступенем неефективності. У нинішній ситуації розвиток малого бізнесу в Україні має стати вирішальним чинником удосконалення економічних механізмів: ця сфера потребує ефективної державної підтримки, яка має бути спрямована на створення позитивного економічного та правового клімату.

1.2 Правові засади регулювання підприємництва

Планування власного бізнесу спонукає шукати відповіді на низку питань:

- хто має право займатися підприємницькою діяльністю;
- які види економічної діяльності дозволені в Україні;
- як зареєструвати (узаконити) свою діяльність;
- як оподатковується дохід або прибуток підприємця тощо.

Відповіді на такі питання потрібно шукати передусім у:

- Господарському кодексі України, який почав діяти з 01.01.2004 року [12];

- Податковому кодекс України, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає перелік податків та зборів, платників, їх права та обов'язки, відповідальність за порушення податкового законодавства [13];

- Кодексі законів про працю України регулює трудові відносини всіх працівників, який визначає правові основи найму працівників підприємцем (укладання трудового договору, робочий час, нормування та оплату праці тощо) [14];

- Законі «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», де визначено умови, механізми надання фінансової, інформаційної, консультаційної державної підтримки цим суб'єктам господарювання [11].

Правові основи організації та функціонування підприємницьких структур, державного регулювання підприємництва висвітлено в законах України, постановах Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, указах Президента України, наказах міністерств і відомств, розпорядженнях голів держадміністрацій та інших нормативних актах з цих питань.

В Україні для забезпечення свободи розвитку підприємництва, встановлення правових гарантій його функціонування законодавчо визначено права, обов'язки та відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

Права та обов'язки підприємців визначені у Табл.1.1:

Таблиця 1.1

Права та обов'язки підприємців

Права підприємця			Обов'язки підприємця	
Створювати	будь-які	види	Дотримуватися	чинного
підприємництва			законодавства	

Купувати майно та набувати майнових прав	Вести фінансовий облік
Самостійно організовувати господарську діяльність, обирати постачальників, встановлювати ціни та тарифи	Забезпечувати належні та безпечні умови праці, плату праці, не нижчу від визначеної законом, та її своєчасне одержання працівниками та інші соціальні гарантії
Вільно розпоряджатися прибутком	Здійснювати обов'язкові платежі
Укладати з громадянами трудові договори про використання їх праці	Укладати договори з громадянами, яких прийнято на роботу по найму
Самостійно встановлювати форми, системи і розміри оплати праці	Дотримуватися прав споживачів, щоб реалізувати їх законні інтереси, забезпечуючи надійну якість вироблених товарів (наданих послуг)
Отримувати будь-який не обмежений за розмірами особистий дохід	Не задавати шкоду довкіллю
Брати участь у зовнішньо-економічних відносинах, здійснювати валютні операції	Отримувати ліцензію на діяльність у сферах, що підлягають ліцензуванню
Користуватися державною системою соціального страхування та забезпечення	

Складено за [11, 12, 13, 14]

Відповідальність - це правові та етичні відносини між підприємцями та суспільством (господарюючими суб'єктами, споживачами, найманими працівниками та ін.). Підприємець відповідає: за зобов'язаннями, пов'язаними з його діяльністю, усім своїм майном (за винятком того, на яке, відповідно до законодавчих актів, не може бути накладене стягнення); за

охорону навколишнього середовища, дотримання техніки безпеки, охорони праці, виробничої гігієни та санітарії. За завдану шкоду та збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.

1.3 Характеристика діяльності фізичної особи – підприємця Чижмак Н.В.

Фізична особа – підприємець Чижмак Наталія Владиславівна, зареєстровано 24 січня 2007 року Виконавчим комітетом Дніпропетровської міської Ради.

Місце проживання - 49128, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, вулиця Комунарівська, будинок 16, квартира 395

Номер запису про державну реєстрацію – 2 224 000 0000 041558;

Ідентифікаційний номер фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів – 2945102891;

Розрахунковий рахунок 2600372724 в АТ КБ «ПРИВАТБАНК» МФО 305299.

Згідно Реєстраційній карті на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця, основними видами діяльності фізичної особи – підприємця є: 47.79 Роздрібна торгівля уживаними товарами в магазинах. Цей клас включає: (Табл. 1.2):

Таблиця 1.2

Складові 47.79 Роздрібна торгівля уживаними товарами в магазинах

№ з/п	Назва виду діяльності
Цей клас включає:	
1	роздрібну торгівлю букіністичними книгами
2	роздрібну торгівлю іншими уживаними товарами
3	роздрібну торгівлю антикваріатом
4	діяльність аукціонних будинків (роздрібних)

Цей клас не включає:	
1	роздрібну торгівлю уживаними автотранспортними засобами (роздрібних)
2	діяльність Інтернет-аукціонів та інших позамагазинних аукціонів
3	діяльність ломбардів

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад обліку і контролю торгівельної діяльності фізичної особи – підприємця дозволило прийти наступних висновків:

1. Значна роль малого бізнесу полягає у забезпеченні зайнятості, що виражається у здатності малих та середніх підприємств створювати нові робочі місця та поглинати надлишки робочої сили. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні загалом, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли на великих підприємствах відбувається процес скорочення робочих місць, малі підприємства не лише зберігають, а й створюють нові робочі місця. З огляду на це, як до речі показує зарубіжна статистика, малий бізнес є більшим стабілізуючим фактором, ніж велика промисловість.

2. Дослідження стану малого бізнесу показує, що сектор малого бізнесу в Україні знаходиться на ранній стадії розвитку та характеризується високим ступенем неефективності. У нинішній ситуації розвиток малого бізнесу в Україні має стати вирішальним чинником удосконалення економічних механізмів: ця сфера потребує ефективної державної підтримки, яка має бути спрямована на створення позитивного економічного та правового клімату

3. Відповідальність — це правові та моральні відносини між підприємцями та суспільством (компанії, споживачі, працівники тощо). Підприємець несе відповідальність за: зобов'язаннями, пов'язаними з його діяльністю, всім своїм майном (крім майна, яке не може бути відчужене відповідно до законодавства), що використовується для охорони навколишнього середовища, безпеки, охорони праці, виробничої гігієни та екологічної санітарії. Підприємці несуть майнову та іншу передбачену законом відповідальність за заподіяні збитки.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ

2.1 Організація обліку торгівельної діяльності фізичної особи - підприємця

В торгівлі налічується велика кількість підприємств (бази, об'єднання) та їх структурні підрозділи (магазини, кіоски, лотки). В структурі цих підрозділів знаходяться товари, кошти, обладнання, і забезпечити їх можна при умові правильної організації бухгалтерського обліку в торгівлі.

Торгівельна діяльність - це ініціативна самостійна діяльність юридичних осіб та громадян, спрямована на здійснення операцій купівлі-продажу товарів споживчого призначення з метою отримання прибутку. Чинне законодавство поділяє торгівельну діяльність у сфері оптової торгівлі, роздрібною торгівлі та громадського харчування.

Оптова торгівля - це діяльність, спрямована на придбання і відповідне перетворення товарів для наступної реалізації їх підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності.

Роздрібна торгівля - це діяльність з продажу товарів безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачем для їх особистого використання незалежно від форми розрахунків.

Громадське харчування - це особливий вид торгівельної діяльності спрямований на забезпечення населення харчуванням.

Бухгалтерський облік на підприємствах торгівлі може бути організований на основі повної централізації або децентралізації або часткової децентралізації облікових робіт. При повній централізації бухгалтерський облік веде головна бухгалтерія, контора чи відділення, які ведуть облік на основі первинної документації, що подають окремі підприємства (структурні підрозділи). Узагальнений баланс і звіт по

торгівельній організації складає головна бухгалтерія. При повній децентралізації облік зосереджується безпосередньо на підприємствах (базах магазинах). При частковій децентралізації найбільші підприємства мають свої окремі баланси, а всі інші – обліковуються централізовано в головній бухгалтерії.

Важливою умовою правильної організації обліку в торговельних підприємствах є застосування плану рахунків, які необхідні для обліку та контролю всіх господарських засобів і процесів відповідно до їх економічного змісту та встановлених планів (план по збуту).

Облік товарів та товарних операцій регламентується:

1. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [15];
2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [16];
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [17];
4. Наказ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» [18];
5. П(С)БО та ін.

Правильна організація бухгалтерського обліку торговельної діяльності приватного підприємця повинна забезпечувати:

- чітко розроблену товарну номенклатуру з відповідною індексацією, тобто закріплення за кожним товаром конкретного номеру;
- своєчасна реєстрація в обліку усіх операцій з надходження та вибуття товарів;
- встановлення найбільш раціонального документообороту з використанням єдиних форм документацій та максимальної автоматизації облікових робіт;

- правильне оформлення і своєчасне подання документів усіх операцій з прийняття, відпуску та списання товарів відповідними документами та формами;
- своєчасне подання матеріально-відповідальній особі усіх документів і звітів про рух та залишки товарів;
- систематична звірка даних складського обліку з даними бухгалтерського обліку;
- періодична інвентаризація наявності товарів з даними складського та бухгалтерського обліків шляхом складання порівняльних відомостей.

2.2 Інвентаризація у приватного підприємця

Інвентаризація - це періодична перевірка наявності основних засобів, запасів, коштів, заборгованості (у тому числі дебетової та кредитової) на певну дату [19].

На сьогодні відсутні нормативні вказівки щодо порядку організації, строків, вимог до документального оформлення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей для фізичних осіб - підприємців. Однак, Податковий кодекс України має чіткі вказівки про те, що у платників податків (в т.ч. фізичних осіб - підприємців) може бути проведена інвентаризація товарно-матеріальних цінностей, зауважили податківці.

Так, згідно з ПКУ контролюючі органи мають право вимагати під час проведення перевірок від платників податків, що перевіряються, проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки [13].

Фізична особа – підприємець під час проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки може використовувати зразки форм первинних документів, які передбачені для використання юридичними особами.

Яку дату інвентаризації вибрати? Найкраще інвентаризацію проводити на перше число місяця, будь-якого, який для підприємця зручніший.

Оформляти інвентаризацію необхідно в окремій інвентаризаційній відомості. Форма інвентаризаційної відомості може бути такою, яка наведена нижче у Таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Витяг з інвентаризаційної відомості по основних засобах і запасах станом на 01.10.2021 р.

№з/п	Найменування	Од.вим.	Ціна, грн	Фактично		Примітка
				Q	Σ	
1	2	3	4	5	6	7
1	Ноутбук	шт	30000,00	1	30000,00	-
2	Принтер	шт	5000,00	1	5000,00	-
...						

В процесі здійснення інвентаризації, при оформленні інвентаризаційної відомості або після закінчення інвентаризації необхідно розділити основні засоби та запаси, а якщо необхідно то і запаси розділити на матеріали, товари, інвентар та інструменти. Для визначення та документальної фіксації залишку грошей у касі та на рахунках у банках можна скласти відомість довільної форми у Таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Відомість по залишках коштів станом на 01.10.2021 р.

№з/п	Кошти	Вид валюти	Σ	Примітка
1	2	3	4	5
1	Каса	грн	34000,00	-
2	Р/р 2600372724 в АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	грн	24780,00-	
...				

Для інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості може складатися (але не обов'язково) так званий акт звіряння взаємних розрахунків з кожним дебітором і кредитором. Підприємець може написати його в довільній формі. Найголовніше, щоб інша сторона (кредитор чи дебітор) була з ним згодна та підтвердила це, поставивши свій підпис на документі.

Підсумки таких звірянь або простих «спогадів» про те, кому заборгував, і про тих, хто заборгував тобі, а найголовніше - скільки, фіксуються в інвентаризаційній відомості, зразок у Таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Інвентаризаційна відомість по розрахункам станом 01.10.2021 р.

№з/п	Дата	Дебітор/Кредитор	Найменування	Σ	Примітка
1	2	3	4	5	6
1	15.09.21	Дебітор	Іванов П.П.	12000,00	Накладна № 567
2	17.09.21	Кредитор	Кирилов А.Р.	5600,00	Накладна № 123
....					

При цьому, звичайно ж, дебітори мають бути записані окремо, а кредитори - окремо. Особливу увагу необхідно приділити дебіторській і кредиторській заборгованості перед бюджетом по податках і платежах. Їх бажано розділити не тільки на дебіторську і кредиторську, але ще і за видами податків і платежів.

2.3 Відображення в обліку торгівельної діяльності приватного підприємця

Поточна діяльність підприємця починається о 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем складання початкового балансу. У нашому випадку, для написання дипломної роботи - це 01.10.2021 р. Саме з цього моменту ФОП Чижмак Н.В. почне фіксувати кожну свою «дію» у журналі обліку

господарських операцій за допомогою умовних записів та реєстрів обліку — рахунків. Підприємець на свій розсуд може відкривати кілька рахунків.

ФОП Чижмак Н.В. займається роздрібною торгівлю уживаними товарами в магазинах, наведено у Таблиці 2.4 господарські операції:

Таблиця 2.4

Журнал обліку господарських операцій з роздрібною торгівлю уживаними товарами в магазинах за жовтень 2021 року по ФОП Чижмак Н.В.

Дата здійснення операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Σ, грн
		Дебет	Кредит	
01.10.21	Списано матеріали, витрачені на виконання замовлення № 1	Витрати	Матеріали	5000,00
02.10.21	Нараховано зарплату собі за виконання замовлення	Витрати	Зарплата	800,00
02.10.21	Виставлено рахунок замовнику за замовленням	Покупці	Доход	6000,00
03.10.21	Продано верстат фрезерний	Покупці	Доход	12000,00
04.10.21	Отримано передоплату за столи за замовленням	П/рахунок	Покупці	3000,00
07.10.21	Надійшла передоплата від замовника за замовленням	Каса	Покупці	2000,00
07.10.21	Куплено матеріали для замовлення	Матеріали	Каса	3000,00
24.10.21	Отримані в банку кошти - дохід підприємця	Зарплата	Банк	2500,00
25.10.21	Сплачено податок з доходів за вересень 2021 року	Податки	Каса	2600,00
30.10.21	Нараховано податок з доходів за вересень 2021 року	Витрати	Податки	2600,00

Журнал призначений для фіксування кожного кроку ФОП Чижмак Н.В. І чим докладніше він буде записувати всі свої дії (операції) до Журналу, тим легше йому буде рознести (записати) ці операції по рахунках. Причому, хоч Журнал і припускає запис у хронологічному порядку, можна передбачити свій порядок запису (наприклад, тільки на одній стороні аркуша або через кілька рядків і т.д.), тоді пропущені операції, про які підприємець згадав пізніше, можна буде дописати на зарезервоване раніше місце.

Журнал гарний ще тим, що тільки його і можна вести протягом місяця, а заповнювати рахунки вже після, маючи повну картину всіх операцій, здійснених за місяць. Отже, підприємець заповнив Журнал, куди вніс всі операції, які він провів у жовтні 2021 року.

Після заповнення всіх рахунків, які протягом місяця веде підприємець, підсумкові дані по рахунках заносимо до оборотної відомості. Оборотна відомість служить для узагальнення даних поточного (протягом місяця) обліку підприємця, представляючи зведену інформацію про зміни господарських засобів та їхніх джерел за звітний період, а також про їхню наявність на початок і кінець звітного періоду. В оборотній відомості показують обороти по дебету і кредиту, а також залишки на початок і кінець звітного місяця.

Складемо таку оборотну відомість за місяць в Таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Оборотна відомість за жовтень 2021 року по ФОП Чижмак Н.В

Назва рахунку	Сальдо на початок місяця		Обороти по рахункам за місяць		Сальдо на кінець місяця	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Основні засоби	50000,00	-	-	20000,00	30000,00	-
Амортизація	-	10000,00	4000,00	500,00	-	6500,00
Матеріали	2500,00	-	3000,00	5000,00	500,00	-

Продовж.табл.2.6

МШП	-	-	5050,00	-	5050,00	-
Витрати	-	-	28100,00	-	28100,00	-
Постачальники	5050,00	-	6000,00	8050,00	3000,00	-
Каса	15200,00	-	2000,00	17000,00	200,00	-
Поточний рахунок	2500,00	-	10000,00	8500,00	4000,00	-
Власний капітал	-	20000,00	-	-	-	20000,00
Покупці	7000,00	15660,80	18000,00	12000,00	-	2660,80
Зобов'язання по розрахунках:	-	25750,00	-	-	-	12850,00
По податках	-	17000,00	14000,00	2800,00	-	5800,00
Зі страхування	-	2300,00	-	-	-	2300,00
По зарплаті	-	5800,00	2500,00	800,00	-	4100,00
Інші	-	650,00	-	-	-	650,00
Дохід	-	-	-	18000,00	-	18000,00
Чистий капітал	-	10839,20	-	-	-	10839,20
Разом	82250,00	82250,00	92650,00	92650,00	70850,00	70850,00

Отже, оборотна відомість складається із семи граф, зміст яких представимо у вигляд Таблиці 2.7:

Таблиця 2.7

Зміст оборотної відомості фізичної особи - підприємця

Номер графи	Зміст графи
графа 1	найменування всіх відкритих (заведених) підприємцем рахунків

графи 2 - 3	це залишки станом на початок місяця, що дорівнюють залишкам на кінець попереднього місяця; при складанні початкового балансу амортизація перебувала в Активі балансу і її сума віднімалася з первісної вартості основних засобів. В Оборотній відомості сума амортизації буде записана по кредиту до гр. 3 і підсумок по Оборотній відомості буде більше на суму амортизації
графи 4 - 5	заносять по Дт і по Кт підсумки по рахунках за жовтень 2021 року
графи 6 - 7	залишок на кінець періоду по Дт і по Кт
<p><i>Кінцевий залишок по рядках-рахунках виводиться за загальним правилом: дебетовий залишок на початок місяця плюс дебетовий оборот за місяць мінус кредитовий залишок на початок місяця та мінус кредитовий оборот за місяць дорівнює залишку на кінець місяця. Якщо одержуємо додатний результат — це дебетовий залишок, якщо від'ємний — кредитовий залишок.</i></p>	

Оборотна відомість заповнена.

Перевіркою правильності заповнення є рівність підсумків:

гр. 2 = гр. 3;

гр. 4 = гр. 5;

гр. 6 = гр. 7.

Причому підсумок граф 4 і 5 (оборотів за місяць) має дорівнювати і підсумку гр. 6 Журналу.

У ФОП Чижмак Н.В. ця сума не сходиться на 20000,00 грн. Підприємець недопровів операцію з продажу основних засобів (верстата), записавши тільки операцію продажу основних засобів. Помилка виявлена ним при підведенні підсумків за місяць.

Розглянемо операцію 9 - продаж основних засобів. Продано фрезерний верстат, первісна вартість якого 20000,00 грн. Амортизація по верстату нарахована, припустимо, у розмірі 4000,00 грн. Разом: залишкова вартість верстата складе 16000,00 грн. (20000,00 – 4000,00). Підприємець продав верстат за 12000,00 грн.

Дт «Покупці» 12000,00 Кт «Дохід» 12000,00 - реалізований верстат.

Дт «Амортизація» 4000,00 Кт «Основні засоби» 4000,00 - списана амортизація верстата.

Дт «Витрати» 16000,00 Кт «Основні засоби» 16000,00 - списана залишкова вартість верстата на витрати.

Підведення підсумків і складання остаточного балансу:

По закінченні останнього робочого дня місяця підприємець, якщо вважає за необхідне, проводить інвентаризацію своїх активів і зобов'язань) і закриває всі результативні рахунки в кореспонденції з рахунком «Прибутки та збитки» (обчислюється різниця суми цього рахунку по кредиту і суми цього рахунку по дебету). Результативні рахунки в нашому прикладі закриваємо так:

Дт «Доход» Кт «Витрати» - списуємо всі витрати за місяць на зменшення отриманого за цей же місяць доходу. Дохід за місяць склав 18000,00 грн., витрати склали 28100,00 грн. У підсумку одержимо в дебеті суму 28100 грн., а по кредиту - 18000,00 грн. Разом Кт «Доход» = - 10100,00 грн., тобто в січні підприємець від своєї діяльності одержав збиток у розмірі 10100,00 грн.

Тепер закриваємо рахунок «Прибутки та збитки». Кредитовий залишок переноситься на рахунок «Чистий капітал», що показує розмір приросту капіталу приватного підприємця за місяць. Якщо в підприємця вийшов дебетовий залишок рахунку «Прибутки та збитки», то це свідчить про зменшення його капіталу.

Кт «Чистий капітал» на кінець періоду = Кт «Чистий капітал» на початок періоду + Кт «Прибутки та збитки».

Кт «Чистий капітал» = 10839,20 - 10100,00 = 739,20.

Слід зазначити, що результат рахунку «Прибутки та збитки» не адекватний сумі в кишені підприємця. Кредитовий залишок лише показує, наскільки вдалою була діяльність підприємця в даному періоді, а на гаранті це відіб'ється в наступних періодах. Збиткову діяльність у момент складання

балансу підприємець, можливо, і не відчує, але через деякий час вона йому «гукнеться» у вигляді порожнього гаманця. Так і продаж верстата нижче залишкової вартості на 4000,00 грн. (16000,00 – 12000,00) збільшує готівку на 12000,00 грн. і при цьому підприємець, можливо, навіть задоволений, що швидко та не торгуючись позбувся зношеного верстата, але рахунок «Прибутки та збитки» чуйно відреагує на цей крок. Підприємець одержить у результаті цієї операції не прибуток, а збиток у розмірі 4000,00 грн.

Складаємо баланс на кінець місяця на 30.10.21 р. у Таблиці 2.8:

Таблиця 2.8

**1. Баланс
на 30 жовтня 2021 р.
Форма № 1-мс**

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	40,0	23,5
первісна вартість	1011	50,0	30,0
знос	1012	(10,0)	(6,5)
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	40,0	23,5
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2,5	5,5
Поточна дебіторська заборгованість	1155	12,0	3,0
Гроші та їх еквіваленти	1165	17,7	4,2

Продовж.табл.2.8

Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	32,2	12,7
Баланс	1300	72,2	36,2

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	20,0	20,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	20,0	20,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	15,7	2,1
розрахунками з бюджетом	1620		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630	10,8	
Інші поточні зобов'язання	1690	25,7	14,1
Усього за розділом III	1695	52,2	16,2
Баланс	1900	72,2	36,2

Якщо діяльність ФОП невелика і кількість операцій, виконуваних за місяць, не перевищує кілька десятків, то при веденні свого обліку можна буде обмежитися тільки Журналом і не вести рахунків.

Якщо підприємець вирішить, що він може не вести рахунки, тоді рядки в оборотному балансі краще заповнювати більш докладно.

Занести господарські операції з Журналу до оборотної відомості дуже просто. Наприклад:

Операція № 1. Надійшла передоплата. Дт «Каса» 2000,00 Кт «Покупці» 2000,00.

В оборотній відомості знаходимо рядок «Каса» та у гр. 4 «Оборот по Дт» проставляємо суму 2000,00 грн., далі знаходимо рядок «Покупці» та у гр. 5 «Оборот по Кт» проставляємо ту саму суму 2000,00 грн. Далі всі операції з Журналу заповнюються аналогічно.

2.4 Облік розрахункових операцій фізичної особи - підприємця

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання важливу роль відіграють розрахункові операції. Не є виключенням і приватні підприємці, які при здійсненні розрахункових операцій за загальним правилом повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій. Однак у деяких випадках використання РРО для них є не обов'язковим. Розглянемо особливості використання підприємцями реєстраторів розрахункових операцій.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає необхідність і порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, є Закон про РРО. Згідно з його вимогами фізичні особи - підприємці, як і юридичні особи (їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи), які здійснюють операції з розрахунків у готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо), при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг мають

застосовувати зареєстровані, опломбовані в установленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи РРО [20].

Згідно з п. 1 ст. 9 Закону про РРО розрахунки за готівкові кошти можна проводитися без РРО і РК при торгівлі продукцією власного виробництва та наданні послуг підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, крім підприємств торгівлі та громадського харчування, у разі проведення розрахунків у касах цих підприємств, установ та організацій з оформленням прибуткових і видаткових касових ордерів і видачею відповідних квитанцій, підписаних і посвідчених печаткою в установленому порядку [20].

Тобто, зазначена пільга встановлена лише для юридичних осіб, а ФОП в п. 1 ст. 9 Закону про РРО не названо. Крім того, ФОП не виписують також прибуткові ордери при отриманні готівки за продані товари (лист НБУ від 30.10.06 р. № 25-113/2453-11507 [21] і лист Держкомпідприємництва від 16.03.05 р. № 1679 [22]), оскільки відповідно до Положення № 148 приватні підприємці не мають каси [23].

Та все ж вони можуть не використовувати РРО, але лише у тому випадку, коли діяльність, якою займається приватний підприємець, включена до Переліку № 1336 [24], однак у такому випадку їм слід застосовувати РК та КОРО.

Уникнути необхідності застосування РРО, РК та КОРО при продажу ФОП на загальній системі оподаткування як продукції власного виробництва (послуг), так і товарів у випадку, коли покупець бажає розрахуватися готівкою, можна шляхом унесення покупцем готівки за товар через касу банку для зарахування на рахунок ФОП. У цьому випадку для продавця-ФОП розрахунки будуть здійснені у безготівковій формі, що дає йому право не використовувати РРО, а для покупця здійснені розрахунки будуть проведені у готівковій формі.

Отже, ФОП на загальній системі оподаткування при продажу товарів за готівкові кошти, у тому числі й продукції власного виробництва, зобов'язаний використовувати належним чином зареєстрований РРО або РК.

Згідно з п. 6 ст. 9 Закону про РРО підприємці-єдиноподатники, які не здійснюють продаж підакцизних товарів (крім пива на розлив), за умови ведення такими особами книг обліку доходів і витрат, мають право не застосовувати РРО та РК [20].

У випадку, коли єдиноподатник реалізує підакцизні товари (алкогольні напої, що не належать до лікєро-горілчаних виробів), то він обов'язково має при розрахунках застосовувати РРО.

Ці правила прямо можна застосувати, якщо ФОП торгує тільки тими товарами, які перелічені вище. Але чи потрібно застосовувати РРО на всіх торговельних точках чи тільки на тих, де здійснюється продаж підакцизного товару, якщо ФОП має декілька торговельних точок і в них торгує різними товарами: наприклад, в одній - підакцизними товарами (алкогольними напоями, що не належать до лікєро-горілчаних виробів), а в іншій - продовольчими товарами, крім пива та підакцизних товарів?

ФОП на загальній системі оподаткування планує використовувати платіжний термінал для отримання оплати за проданий товар. Розрахункові операції, до яких належать і безготівкові розрахунки покупців банківськими платіжними картками (БПК), суб'єкти підприємництва повинні проводити через РРО з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують здійснення таких розрахункових операцій (п. 1 ст. 3 Закону про РРО).

Згідно зі ст. 2 Закону про РРО розрахунковий документ - це документ установленної форми та змісту (касовий чек, товарний чек, розрахункова квитанція, проїзний документ тощо), який підтверджує факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, купівлі-продажу іноземної валюти, надрукований у випадках, передбачених

Законом про РРО, і зареєстрований в установленому порядку РРО або заповнений вручну [20].

Якщо оплата за товари (надані послуги) проводиться з використанням БПК, то на підтвердження здійснення розрахунків роздруковується паперовий документ - сліп або квитанція платіжного терміналу, який підтверджує здійснення операції з використанням БПК і містить набір даних щодо цієї операції та реквізити БПК (п. 1.4 Положення № 223). Відповідно до ст. 1 Закону про платіжні системи платіжний термінал - електронний пристрій, призначений для ініціювання переказу з рахунка, у тому числі видачі готівки, отримання довідкової інформації і друкування документа за операцією із застосуванням спеціального платіжного засобу, тобто банківської платіжної картки [25].

Але у розумінні Закону про РРО сліп (квитанція платіжного терміналу) не відповідає вимогам розрахункового документа, оскільки цей документ не містить необхідних реквізитів, які передбачені у Положенні № 614, і призначений лише підтверджувати факт оплати товару за допомогою БПК. А тому, якщо підприємець на загальній системі оподаткування реалізує товари з використанням БПК, то проводити ці операції потрібно через РРО.

Таким чином, використання платіжних карток є лише альтернативою грошових коштів, що потребує певних технічних можливостей, наприклад, терміналу. Платіжний пристрій - банкомат, платіжний термінал, імпринтер тощо, за допомогою якого з дотриманням вимог, установлених Законом про РРО, користувач здійснює платіжні операції з фізичним використанням спеціальних платіжних засобів та інші операції, передбачені договором. Це визначення вказує на те, що при проведенні операції із застосуванням БПК використовувати РРО потрібно тільки в тих випадках, коли це передбачено Законом про РРО, в інших випадках використовувати РРО не потрібно - досить на вимогу покупця видати розрахунковий документ довільної форми.

2.5 Ведення книги обліку приватного підприємця

З 2021 року ФОП 1–2-ї та 3-ї груп без ПДВ можуть самостійно вирішувати - вести книгу обліку доходів чи ні. Справа в тому, що ФОП дозволили вибирати, як вести облік: робити записи в зошиті, журналі, таблиці Excel або продовжувати вести книгу.

Не треба повідомляти податківців, як саме вестимете облік, реєструвати теж нічого не потрібно.

Але під час перевірки вони мають право запросити інформацію щодо доходів для перевірки дотримання лімітів доходу на єдиному податку.

А це означає, що у ФОП мають бути первинні документи (чеки, квитанції на кожний продаж), на підтвердження доходів.

У випадку, коли ФОП не хоче вести книгу. Не потрібно подавати заяву про відміну реєстрації книги, яку вели до 01.01.2021 р. Але не треба позбавлятися старої книги: зберігати її треба три роки з моменту закінчення звітного періоду, в якому було зроблено останній запис.

Якщо ФОП бажає продовжувати вести книгу обліку доходів, то у Порядку №579 написано, що підприємець обирає, як вести книгу обліку доходів: на папері чи в електронному вигляді. За фактом доступний лише паперовий варіант, сервіс для ведення електронної інформації поки що не розроблений. Купити книгу можна в канцелярському чи інтернет-магазині. Коштує вона близько 15 гривень. Необхідно лише заповнити титульний аркуш книги та пронумерувати сторінки.

Розглянемо правила, як заповнювати книгу обліку доходів. Суми доходу у книзі обліку треба писати у гривнях із копійками. Якщо ФОП продовжує вести стару форму книги, яка застосовувалася до 28.07.2015 р., її також треба заповнювати з копійками. Графа 2. Записи у книзі треба робити за день, коли отримували дохід. У різних рядках однією датою вписувати суму готівкового та безготівкового доходу за день.

Головне - підсумовувати готівкові та безготівкові надходження за день окремо. Якщо ФОП за день отримав від клієнтів п'ять оплат готівкою та

три через термінал картами, необхідно сумувати окремо готівку та безготівку та окремими рядками вписувати в книгу.

Підприємці, які мають кілька магазинів, фіксують у книзі загальну суму виручки з усіх точок.

Якщо ФОП займається різними видами діяльності - торгівлею та орендою, наприклад, - теж вписують єдину цифру за день, коли отримали дохід.

Якщо в якийсь день оплати не отримували, книга не заповнюється, проставляти нулі або прочерки не потрібно.

Кожна цифра у книзі має підтверджуватись первинним документом - актом, накладною, квитанцією, товарним чеком. Які необхідно пред'являти на вимогу під час перевірки. Наприкінці місяця, кварталу, року підбивають загальну суму доходу.

Наведемо приклад заповненої книги ФОП Чижмак Н.В на єдиному податку, який отримує оплати готівкою та на рахунок у Таблиці 2.9. За жовтень 2021 року у ФОП відбулися такі господарські операції:

- 02.10.2021 - ФОП отримав на рахунок оплати від двох покупців на 5 тис. грн та 3,5 тис. грн, дохід за день - 8,5 тис. грн, його і вносимо до книги;
- 05.10.2021 - на рахунок надійшла передоплата 3 тис. грн, оплата готівкою - 2 тис. грн. Записи робляться окремими рядками.
- 10.10.2021 – отримав 4 тис. грн за реалізацію товару; повернув покупцю 1 тис. грн., яку отримав раніше як передоплату;
- 18.10.2021 – виявив, що забув внести 500 грн, які надійшли на рахунок 03.10;
- 24.10.2021 — без оплати отримав товари на 2 тис. грн.;
- 30.10.2021 - на рахунок ФОП отримав 1,5 тис. грн за оренду точки, за кодом КВЕД 68.20. Це вважається порушенням - дохід від здійснення видів діяльності, не внесених до реєстру платників ЄП, з цього доходу доведеться сплатити 15% єдиного податку.

Приклад заповненої книги обліку доходів ФОП Чижмак Н.В.

Дата запису	Дохід від провадження діяльності					Дохід, що оподатковується за ставкою 15%	
	Вартість проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг			Вартість безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), грн., коп	Всього , грн., коп. (гр.4+гр.5)	Вид доходу	Сума, грн
	Сума, грн., коп	Сума повернутих коштів за товар (роботи, послуги) та/або передплата, грн., коп	Скоригована суму доходу, грн., коп. (гр.2-гр.3)				
1	2	3	4	5	6	7	8
02.10.21	8500,00		8500,00		8500,00		
05.10.21	3000,00		3000,00		3000,00		
05.10.21	2000,00		2000,00		2000,00		
10.10.21	4000,00	1000,00	3000,00		3000,00		
03.10.21	500,00		500,00		500,00		
24.10.21				2000,00	2000,00		
30.10.21						2	1500,00
Всього за жовтень 2021 року	18000,00	1000,00	17000,00	2000,00	19000,00		1500,00

Висновки до розділу 2

Дослідження методики та організації обліку торгівельної діяльності фізичних осіб – підприємців дозволило дійти наступних висновків:

1. На сьогоднішній день відсутні нормативні акти щодо організації, термінів, вимог до інвентаризаційної документації для фізичних осіб – підприємців. Проте Податковий кодекс України містить чіткі вказівки щодо того, що платники податків (у тому числі фізичні особи - підприємці) можуть бути інвентаризовані. Так, відповідно до ПКУ, контролюючі органи мають право під час перевірки вимагати від перевірених платників податків проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, вилучення товарно-матеріальних цінностей, готівки та їх еквівалентів.

2. У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання важливу роль відіграють розрахункові операції. Не є виключенням і приватні підприємці, які при здійсненні розрахункових операцій за загальним правилом повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій. Однак у деяких випадках використання РРО для них є не обов'язковим.

3. Уникнути необхідності застосування РРО, РК та КОРО при продажу ФОП на загальній системі оподаткування як продукції власного виробництва (послуг), так і товарів у випадку, коли покупець бажає розрахуватися готівкою, можна шляхом унесення покупцем готівки за товар через касу банку для зарахування на рахунок ФОП. У цьому випадку для продавця-ФОП розрахунки будуть здійснені у безготівковій формі, що дає йому право не використовувати РРО, а для покупця здійснені розрахунки будуть проведені у готівковій формі.

4. З 2021 року ФОП 1–2-ї та 3-ї груп без ПДВ можуть самостійно вирішувати - вести книгу обліку доходів чи ні. Справа в тому, що ФОП дозволили вибирати, як вести облік: робити записи в зошиті, журналі, таблиці Excel або продовжувати вести книгу. Не треба повідомляти податківців, як саме вестимете облік, реєструвати теж нічого не потрібно.

Але під час перевірки вони мають право запросити інформацію щодо доходів для перевірки дотримання лімітів доходу на єдиному податку. А це означає, що у ФОП мають бути первинні документи (чеки, квитанції на кожний продаж), на підтвердження доходів.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ

3.1 Порівняльний аналіз організаційно-правових форм ведення бізнесу

При відкритті бізнесу неодмінно виникає питання, яку ж форму організації бізнесу (а також і організаційно-правову форму) вибрати. Найчастіше інвестор вибирає між тим, щоб зареєструвати приватного підприємця (тобто ФОП) або ж віддати перевагу юридичній особі — наприклад, товариству з обмеженою відповідальністю (або приватному підприємству) (Табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Порівняння визначень ФОП та ТОВ

ФОП	ТОВ
ФОП - це фізична особа-підприємець, людина, яка легально працює як підприємець. Інвестор, крім статусу «громадянина», набуває додатковий — суб'єкта підприємницької діяльності і сам веде бізнес від власного імені.	Юридична особа (найчастіше товариства з обмеженою відповідальністю - ТОВ) - це організація, компанія, фірма, заснована одним або декількома особами, статутний капітал якої розділений на частки, розмір яких встановлюється статутом.

Підприємець несе відповідальність власним майном. У ТОВ засновник відповідає за всіма боргами тільки часткою в статутному капіталі.

Перед реєстрацією бізнесу потрібно проаналізувати:

- чим ви будете займатися;
- з якими контрагентами доведеться працювати;
- приблизно прикинути які будуть доходи протягом перших місяців або першого року роботи.

Також, в деяких випадках потрібно розуміти - чи планується здійснення зовнішньоекономічної діяльності - як у вигляді імпорту товарів, так і шляхом надання послуг нерезидентам.

Статутний капітал ФОП не потрібен, оскільки ФОП у своїй підприємницькій діяльності використовує все своє майно. На початку своєї діяльності ФОП може не відкривати розрахунковий рахунок, частіше за все не виготовляє печатку. Відкриття ТОВ вимагає набагато більших зусиль і документів від інвестора. Зробимо у Табл.3.2 порівняння термінів відкриття ФОП та ТОВ:

Таблиця 3.2

Порівняння термінів відкриття ФОП та ТОВ

ФОП	ТОВ
Зазвичай реєстрація займає до 2 тижнів, з яких 2-3 дня - сама реєстрація ФОП в єдиному державному реєстрі, а решту часу - отримання статусу платника єдиного податку, отримання витягу з реєстру платників єдиного податку.	Термін реєстрації ТОВ складає 5-7 робочих днів, з яких 1-2 дня - це підготовка документів і завірення їх у нотаріуса, а ще 4-5 - це власне сама процедура реєстрації, з отриманням Виписки з Єдиного державного реєстру. Після цього можна оформляти печатку, відкривати рахунок для ТОВ, приймати на роботу директора.

Зробимо порівняльний аналіз плюсів і мінусів ТОВ та ФОП у Таблиці 3.3:

Таблиця 3.2

Порівняльний аналіз плюсів і мінусів ТОВ та ФОП

ФОП	ТОВ
Переваги	
До ведення бухгалтерського обліку підприємця не висуваються серйозні законодавчі вимоги, вести свою бухгалтерію підприємець може і самостійно.	ТОВ може вибрати будь-яке ім'я, якого нема в державному реєстрі.

Можливість ведення бізнесу без обов'язкового відкриття рахунку в банку.	Легкий продаж частки чи всього бізнесу.
Фізична особа-підприємець, може на свій розсуд розпоряджатися своїми доходами та прибутком.	Можливість «почати з чистого аркуша».
ФОП має повне право коли завгодно ліквідувати свою діяльність.	
Недоліки	
Підприємець не може вибирати для свого бізнесу назву.	Бухгалтерський облік ТОВ вимагає кваліфікованого бухгалтера чи кількох.
Є обмеження по видам діяльності.	За ТОВ податкові органи значно пильніше слідкують та контролюють, ніж за ФОП.
У ситуації, коли діяльність призупинилася, ФОП, в разі, якщо він знаходиться на ЄП, щомісяця повинен продовжувати оплачувати ЄСВ	Якщо бізнес створено в форматі ТОВ, то інвестор не може в будь-який момент вилучити кошти з бізнесу за власним бажанням.
Бізнес, який створений «навколо» ФОП не може бути переоформлений на іншого інвестора.	
Відповідальність власним майном при банкрутстві.	

Перед початком роботи бізнесу потрібно визначитися з планованими (влаштовують інвестора) рівнями податкових платежів. ФОП платник єдиного податку 2 групи сплачує податок незалежно від обсягів діяльності за ставкою до 20% мінімальної зарплати на місяць. Додатково сплачується ЄСВ «за себе». ФОП платник єдиного податку 3 групи, неплатник ПДВ сплачує податок в залежності від обсягів діяльності за ставкою 5% від суми доходів. ФОП на загальній системі сплачує 18% податку з доходів, 1.5% військового збору і 22% ЄСВ від суми чистого доходу (прибутку)

ТОВ-платник єдиного податку, неплатник ПДВ сплачує податок в залежності від обсягів діяльності за ставкою 5% від суми доходів. ТОВ на

загальній системі сплачує 18% податку на прибуток з суми прибутку, визначеного за даними бухобліку.

Перед створенням бізнесу необхідно чітко розуміти - потрібен для його успішної роботи статус платника податку на додану вартість (ПДВ). Платником ПДВ може бути як юридична особа, так і підприємець. Однак в ряді випадків система оподаткування ФОП не дозволяє бути одночасно і платником ПДВ (наприклад, 2 група єдиного податку або 3 група зі ставкою 5%).

В основному статус платника ПДВ може бути необхідний у разі якщо:

- планується в великих обсягах імпортувати товар або обладнання зі сплатою ПДВ на митниці;
- контрагенти — покупці або замовники готові працювати тільки з платником ПДВ;
- плановані обсяги операцій за перший рік перевищують 5 000 000 грн.

Статус платника ПДВ - додатковий обсяг бухгалтерської роботи, відповідальності ФОП або ТОВ, а також — істотне податкове навантаження, яке бажано врахувати і прорахувати при прийнятті рішення про реєстрацію платником ПДВ.

ФОП самостійно веде підприємницьку діяльність на свій страх і ризик. При цьому його винагородою є прибуток від такої діяльності. Заробітної плати він не отримує, хоча і може встановити собі якусь «ставку», яку буде стабільно забирати з бізнесу.

У ТОВ в будь-якому випадку буде керівник, якому повинна регулярно, два рази на місяць виплачуватися заробітна плата в розмірі не менше мінімальної. Звичайно при «припиненні» діяльності ТОВ співробітники можуть бути звільнені, а функції з представництва інтересів ТОВ можуть бути покладені на засновника, проте це вимагає оформлення документально.

Найманим працівникам ТОВ та ФОП виплачують заробітну плату і сплачують податки з неї за рівними правилами.

3.2 Організація контролю за оподаткуванням фізичної особи – підприємця

Мета контролю — встановити достовірність визначеного податку за спрощеною системою оподаткування та своєчасність розрахунків із бюджетом.

Завдання контролю — встановити:

- доцільність застосування спрощеної системи оподаткування;
- відсутність заборгованості перед бюджетом суб'єкта малого підприємництва перед поданням заяви для переходу на спрощену систему оподаткування;
- при веденні ФОП Книги обліку доходів, дотримання вимог;
- достовірність об'єкта нарахування кожного виду податку за спрощеним режимом оподаткування;
- правильність розрахунку єдиного податку ;
- дотримання вимог щодо критеріальних ознак за сплати фіксованого та єдиного податку фізичних осіб з правом найму робочої сили;
- правильність розрахунків фіксованого та єдиного податку з підприємців - фізичних осіб за наявності найманих працівників.

Крім оподаткування суб'єктів малого підприємництва за традиційною системою суб'єкти малого підприємства мають право вибрати спрощену систему оподаткування, яку обирають залежно від встановлених законодавством критеріальних ознак. Відповідність їх умовам переходу на спрощену систему оподаткування перевіряється за даними, наведеними у заяві.

Для юридичних осіб середньооблікова чисельність працюючих не повинна перевищувати 50 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції 500 тис. євро. Для фізичних осіб чисельність працівників, що перебувають з ними

в трудових відносинах, має бути не більше 10 осіб. Їх поіменний склад та ідентифікаційні номери відображуються у заяві.

Обсяг виручки від реалізації продукції, наведений у заяві, не повинен перевищувати 500 тис. євро. Відсутність заборгованості перед бюджетом перед поданням заяви для переходу на спрощену систему оподаткування аудитор встановлює зіставленням нарахованих і сплачених податків та обов'язкових платежів, строк сплати яких настав на момент подання заяви [18].

Аудитор перевіряє строк дії свідоцтва за встановленою формою: для юридичних осіб - 1 рік; для фізичних осіб - 1 квартал. Слід пам'ятати, що строк дії свідоцтва, виданого фізичним особам, протягом календарного року може продовжуватися щокварталу за умови відсутності податкової заборгованості по єдиному податку та своєчасної його сплати. Аудитор звертає увагу на реєстрацію Книги обліку доходів і витрат, яка є обов'язковим документом, та перевіряє правильність її ведення платником єдиного податку. Книга обліку доходів і витрат видається на один календарний рік. Вона має бути прошнурована і пронумерована. На останній сторінці зазначається кількість сторінок, що є в Книзі, запис про це завіряється підписом керівника та печаткою податкового органу.

При перевірці дотримання строків сплати єдиного податку треба мати на увазі, що перерахування до бюджету проводиться щомісяця не пізніше 20 числа, а подання розрахунку до податкових органів — щокварталу, не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом. При перевірці розрахунку встановлюють наявність усіх реквізитів, правильність арифметичних підрахунків. Достовірність об'єкта нарахування єдиного податку визначають за даними Книги обліку продажу товарів (робіт, послуг), Книги обліку придбання товарів (робіт, послуг), Книги доходів і витрат, первинних документів.

Аудитор повинен встановити дотримання хронологічної послідовності усіх записів та підтвердження первинними документами.

Правильність нарахування єдиного податку за Книгою обліку доходів і витрат визначається за таким алгоритмом:

- для платників ПДВ - підсумок графи 5 «Доходи від здійснення господарських операцій» помножити на 0,06;
- для неплатників ПДВ - підсумок графи 5 помножити на 0,10.

При утриманні єдиного податку за ставкою 6 відсотків базою оподаткування є виручка від реалізації, що надійшла на поточний рахунок або до каси підприємства і з цієї ж суми виручки нараховують податкове зобов'язання по ПДВ.

Контроль оподаткування доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, що оподатковуються за традиційною системою.

Мета контролю - перевірка правильності обчислення, повноти та своєчасності перерахування прибуткового податку з доходів громадян - суб'єктів підприємницької діяльності до бюджету.

Завдання контролю — встановити:

- наявність квартальних і річних декларацій про доходи та розрахунки по акцизному збору;
- відображення витрат за нормами чи підтвердженими документами;
- виправлення порушень, встановлених попередньою аудиторською перевіркою (податковими органами);
- відповідність доходів приватного підприємця за формою № 2 «Про виплачені доходи і стягнені податки» і декларацією;
- своєчасність перерахувань прибуткового податку підприємця; правильність розрахованого фіксованого чи єдиного податку без залучення та із залученням найманої робочої сили;
- правильність заповнення Книги обліку доходів і витрат та відповідність суми доходів, наведених у Книзі, фактично отриманим;

- відповідність даних банку про рух грошових коштів на поточному рахунку суб'єкта підприємницької діяльності отриманим доходам за Книгою обліку доходів і витрат;

- достовірність платіжних документів підприємця, що підтверджують витрати.

При перевірці оподаткування приватних підприємців необхідно виходити із вимог конкретної системи оподаткування: традиційної системи оподаткування, оподаткування за фіксованим податком, спрощеної системи оподаткування (єдиного податку).

До початку перевірки оподаткування приватного підприємця за традиційною системою необхідно з'ясувати всі зміни, що відбулися в податковому законодавстві.

До аудиторської перевірки потрібно згідно із справою приватного підприємця перевірити наявність квартальних і річних декларацій про доходи розрахунків по акцизному збору. Після цього з'ясувати, як приватний підприємець показує у деклараціях витрати — за нормами чи за фактичними сумами, підтвердженими документально.

Аудитор повинен ознайомитися з попередніми актами перевірок відділів податкової інспекції, а також матеріалами перевірок, що надійшли із інших державних податкових інспекцій.

Аудитору потрібно перевірити надходження за період, що перевіряється, за даними форми № 2 «Про виплачені доходи і стягнені податки» на приватного підприємця та відображення наведених доходів у деклараціях.

Завданням аудитора є аналіз перерахування прибуткового податку за особистим рахунком підприємця. При цьому особливу увагу потрібно звернути на дати надходження до бюджету нарахованих авансових платежів.

У разі потреби аудитор повинен отримати підтвердження банку при наявності у приватного підприємця поточного рахунку про рух грошових коштів, дати і суми отриманих та переданих до банку коштів.

На аудитора також покладено з'ясування строку дії придбаного патенту на фіксовану плату прибуткового податку та наявність фактів залучення приватним підприємцем найманої робочої сили.

Аудитор повинен перевірити наявність документів, якими підприємцю дозволено займатися даним видом діяльності та розміщувати торговельні точки, а також їх кількість. При використанні орендованих приміщень приватним підприємцем перевіряють наявність укладених договорів на оренду та правильність віднесення цих витрат.

Аудитор має встановити відповідність суми доходів у наданих звітах показникам звітів Реєстратора розрахункових операцій (РРО) та Книги обліку розрахункових операцій (ОРО).

Якщо підприємець здійснював діяльність із залученням найманих працівників, треба перевірити наявність договорів із наведеними в них паспортними даними, порядок їх оформлення (за основним місцем роботи, за сумісництвом, правильність обчислення, повноту і своєчасність перерахування прибуткового податку з найманих працівників до бюджету).

При перевірці підприємницької діяльності, що передбачає надання будь-яких послуг, необхідно перевірити їх відповідність вимогам чинного законодавства, нормативним документам. Аудитор має встановити: правильність застосування та оформлення квитанцій на надані послуги, звірити суму отриманого доходу за книгою обліку доходів і витрат з використаними квитанціями; наявність інвентаризаційного опису або інших документів, що підтверджують кількість матеріальних цінностей, переданих замовником для надання послуг; відповідність вказаних за актами прийомки робіт витрат матеріалів, сировини їх величині у Книзі обліку доходів і витрат, виготовленим виробам; правильність заповнення Книги обліку доходів і витрат та повноту відображення в ній доходів і витрат. У разі повного відображення суми доходів (в тому числі за надані послуги) наведена в Книзі сума має відповідати фактично отриманій, з'ясувати наявність розбіжностей між фактичним залишком матеріальних цінностей і

залишком за Книгою обліку доходів і витрат; виявлення фактів списання всіх витрат на витрати на виготовлення або придбання товару без урахування пропорційного їх розподілу між реалізованими товарами і тими, що знаходяться в залишку.

Потрібно звірити дані банку про рух грошових коштів на поточному рахунку суб'єкта підприємницької діяльності з отриманими доходами за Книгою обліку доходів і витрат.

У разі надання приватними підприємцями платіжних документів, що підтверджують витрати, слід провести зустрічні перевірки їх достовірності.

Аудитор також перевіряє правильність обчислення і своєчасність перерахування до бюджету податку на додану вартість та акцизного збору.

По закінченні перевірки складається аудиторський висновок стосовно фізичних осіб за формою, передбаченою національними нормативами аудиту.

3.3 Організація контролю діяльності фізичної особи-підприємця

Перша, і одна з важливих помилок підприємців - це неусвідомлений підхід до вибору КВЕД. Багато хто навіть не припускають, що від вибору КВЕД можуть залежати майбутні штрафи. Перед вибором КВЕД, підприємцям, які планують працювати на спрощеній системі, слід знати, які обмеження щодо видів діяльності діють на єдиному податку.

Визначимо дозволені види діяльності для єдиного податку:

- для I групи: роздрібний продаж товарів на ринках і/або надання побутових послуг населенню (список цих послуг дивіться в пп. 291.7 ПК);

- для II групи: надання послуг, в тому числі побутових (список цих послуг дивіться в пп. 291.7 ПК), платникам єдиного податку та населенню, виробництво/продаж товарів, діяльність у ресторанному господарстві;

- для III групи: будь-які види діяльності, крім заборонених на єдиному податку.

Заборонені види діяльності для єдиного податку:

- обмін валюти;
 - організація, проведення азартних ігор;
 - виробництво, продаж, експорт та імпорт підакцизних товарів (крім роздрібного продажу ГСМ в ємностях до 20л і діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем столових вин і пива);
 - видобуток, виробництво, реалізація дорогоцінних каменів і дорогоцінних металів, в тому числі органогенного утворення;
 - видобуток, реалізація корисних копалин, крім реалізації копалин місцевого значення;
 - фінансове посередництво;
 - управління підприємствами;
 - надання послуг пошти (крім кур'єрською) і зв'язку (крім діяльності, які не підлягає ліцензуванню);
 - продаж предметів мистецтва / антикваріату, організація торгів / аукціонів творами мистецтва, предметами
 - колекціонування або антикваріату;
 - організація, проведення гастрольних заходів;
 - для фізичних осіб - технічні випробування та дослідження, аудит;
 - для фізосіб - надання в оренду земельних ділянок общей площею перевищує 0,20 гектара, житлових приміщень (їх частини), загальна площа котрих більше 100м², нежитлових приміщень (споруд, будівель) або/і их частини, загальна площа яких більше 300м²;
 - діяльність страхових (перестрахових) брокерів, кредитних спілок, ломбардів, банків, лізингових компаній, страхових
 - компаній, установ накопичувального пенсійного забезпечення, довірчих товариств, інвестиційних компаній і фондів, інших
 - фінансових установ, реєстраторів цінних паперів;
- До найпоширеніших помилок при виборі КВЕД відносяться:
1. Неправильне трактування своєї діяльності.

Приклади неправильного трактування діяльності, тобто підприємець вказує ЯК торгує (через інтернет, через магазин, з лотка ...), але не вказує ЧИМ торгує (одягом, взуттям ...), або навпаки.

Приклад: підприємець має інтернет магазин і продає взуття. Єдиний зазначений у нього КВЕД - «47.91 Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через Інтернет». Немає КВЕД, який би вказував як саме торгує підприємець. В такому випадку в обов'язковому порядку повинен бути спеціальний КВЕД для даного виду діяльності: 47.72 «Роздрібна торгівля взуттям і шкіряними виробами в спеціалізованих магазинах».

2. Нерозуміння різниці між оптом та роздрібною торгівлею

Оптова торгівля - сфера підприємницької діяльності з придбання і відповідного перетворення товарів для наступної їх реалізації підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності з метою подальшого продажу.

Роздрібна торгівля - сфера підприємницької діяльності з продажу товарів або послуг безпосередньо кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання.

Відмінність між оптом і роздробом не кількість реалізованого товару, а перш за все мета придбання (для особистого використання або для подальшого продажу). Опт є посередником між виробником і роздрібною торгівлею, а роздріб, в свою чергу, обслуговує попит кінцевого споживача.

3. Не вказано КВЕД, за яким буде здійснюватися діяльність.

Отримання доходу від невизначеного виду діяльності може призвести до втрати права застосовувати спрощену систему.

Крім того, платники єдиного податку 1 і 2 групи додатково з такого доходу зобов'язані сплатити єдиний податок за ставкою 15%, а на 3 групі за ставкою 10% або 6%. Якщо при реалізації товару в накладній вказується окремо плату за товар і окремо за послугу доставки товару, то слід подбати про наявність КВЕД з транспортування. Краще перестраховатися, і внести на

всякий випадок КВЕД, за якими існує хоч якась можливість отримання доходу. Кількість КВЕД, за якими може працювати підприємець – необмежена.

Друга помилка: Відсутність первинних документів Фізична особа - підприємець, згідно п.2 ст.55 Господарського кодексу України є суб'єктом господарювання, тому на нього поширюються його норми [12]. Згідно ч. 8 ст.19 Господарського кодексу України всі суб'єкти господарювання зобов'язані вести первинний облік результатів своєї діяльності. Незважаючи на те, що підприємець не зобов'язаний вести бухгалтерський облік, та сплата єдиного податку не залежить від наявності первинних документів, жодна законодавча норма не звільняє одиниць від обов'язку мати первинну документацію. Відповідно до пунктів 16.1.5 і 85.4 Податкового кодексу співробітники податкової служби має право вимагати первинні документи при проведенні перевірок [13]. Дуже важливо для підприємців на єдиному податку дотримуватися в своїй діяльності видів економічної діяльності (КВЕД), про що вище йшла мова. І тільки первинна документація може підтвердити відповідність діяльності підприємця відповідно до заданої КВЕД. Не відповідність видів доходу заявленим в реєстрі видів діяльності може спричинити оподаткування доходу підприємця податком на доходи фізичних осіб за ставкою 15% для 1 і 2 групи; або 6% і 10% для 3 групи єдиного податку. І найголовніше, за невідповідність КВЕД підприємця можуть позбавити статусу платника єдиного податку. Позбавлення статусу єдинника фактично означає, що прибуток підприємця буде обкладатися під 39,5%. Дохід підприємця і види діяльності підприємця підтверджують наступні первинні документи: Банківська виписка; Товарний чек; Розрахункові квитанції; Фіскальні чеки касового апарату. При отриманні оплат «готівкою» за товар або послугу, підприємець повинен виписати товарний чек або розрахункову квитанцію, які підтверджують отримання готівкових коштів. Якщо дохід отриманий по розрахунковому рахунку (безготівковий розрахунок), то додаткових платіжних документів з

отримання доходу підприємець не виписує. Досить наявності оригіналу банківської виписки. Звертаємо увагу, роздруківки з клієнт-банку недостатньо. Потрібно, щоб у підприємця був оригінал виписки, підписаний оператором банку. Таку виписку підприємець надає на перевірку. При наданні послуг повинен бути оформлений акт послуг, який підтверджує, які саме послуги, і на яку суму надані.

Третя помилка: Нерозуміння різниці між готівковим і безготівковим розрахунком.

Готівковий розрахунок - це розрахунок з використанням готівкових грошей шляхом передачі з рук в руки;

Безготівковий розрахунок - розрахунок, при якому грошові кошти перераховуються на розрахунковий або картковий рахунок і не передаються «з рук в руки».

Дохід від видів діяльності підприємця, відображається у графі 2 Книги обліку доходів. Перша помилка: деякі підприємці вважають, що в книгу потрібно записувати тільки той дохід, який був отриманий готівкою, а безготівкові надходження в Книгу записувати не потрібно. Це помилка! У Книгу підприємця записується як готівкові так і безготівкові надходження (дохід) підприємця. У разі якщо безготівкові розрахунки не потрапляють до Книги доходів, вони не відображаються і в звітності, а значить вважаються неоприбуткованою виручкою підприємця.

Висновки до розділу 3

Дослідження методики та організації контролю та аналізу торгівельної діяльності фізичних осіб - підприємців, дозволило дійти наступних висновків:

1. При відкритті бізнесу неодмінно виникає питання, яку ж форму організації бізнесу (а також і організаційно-правову форму) вибрати. Найчастіше майбутній бізнесмен вибирає між тим, щоб зареєструвати приватного підприємця (тобто ФОП) або ж віддати перевагу юридичній особі — наприклад, товариству з обмеженою відповідальністю (або приватному підприємству). Зроблено порівняльний аналіз організаційно-правових форм ведення бізнесу, який дозволить правильно обрати форму.

2. Встановлено мету контролю діяльності ФОП, яка виражається у визначенні достовірності податку, встановленого за спрощеною системою оподаткування, та своєчасності розрахунків з бюджетом. Визначені завдання перевірки, основні з яких це: встановлення можливості застосування спрощеної системи оподаткування; перевірки відсутності заборгованості перед бюджетом суб'єкта малого підприємництва до подання заяви про перехід на спрощену систему оподаткування; достовірність об'єкту розрахунку кожного виду податку за спрощеною системою оподаткування; правильність обчислення єдиного податку; дотримання вимог щодо критеріїв сплати фіксованого та єдиного податку з фізичних осіб з правом наймання робочої сили

3. Визначені помилки щодо діяльності фізичних осіб – підприємців та запропоновані шляхи запобігання їх появі. До таких помилок відносяться: неусвідомлений підхід до вибору кодів видів економічної діяльності, відсутність первинних документів та нерозуміння різниці між готівковим і безготівковим розрахунком.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення основ організації та методики обліку і контролю торгівельної діяльності фізичних осіб-підприємців. У результаті дослідження отримано наукові результати теоретичного та практичного спрямування, зокрема:

1. В результаті дослідження діяльності малого бізнесу в Україні, визначено, що значна роль малого бізнесу полягає у забезпеченні зайнятості, що виражається у здатності малих та середніх підприємств створювати нові робочі місця та поглинати надлишки робочої сили. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні загалом, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли на великих підприємствах відбувається процес скорочення робочих місць, малі підприємства не лише зберігають, а й створюють нові робочі місця. З огляду на це, як до речі показує зарубіжна статистика, малий бізнес є більшим стабілізуючим фактором, ніж велика промисловість.

2. Дослідження стану малого бізнесу показує, що сектор малого бізнесу в Україні знаходиться на ранній стадії розвитку та характеризується високим ступенем неефективності. У нинішній ситуації розвиток малого бізнесу в Україні має стати вирішальним чинником удосконалення економічних механізмів: ця сфера потребує ефективної державної підтримки, яка має бути спрямована на створення позитивного економічного та правового клімату

3. Відповідальність - це правові та моральні відносини між підприємцями та суспільством (компанії, споживачі, працівники тощо). Встановлено, підприємець несе відповідальність за: зобов'язаннями, пов'язаними з його діяльністю, всім своїм майном (крім майна, яке не може бути відчужене відповідно до законодавства), що використовується для охорони навколишнього середовища, безпеки, охорони праці, виробничої гігієни та екологічної санітарії. Підприємці несуть майнову та іншу передбачену законом відповідальність за заподіяні збитки.

4. Аналіз нормативного забезпечення діяльності ФОП довів, що на сьогоднішній день відсутні нормативні акти щодо організації, термінів, вимог до інвентаризаційної документації для фізичних осіб - підприємців. Проте Податковий кодекс України містить чіткі вказівки щодо того, що платники податків (у тому числі фізичні особи - підприємці) можуть бути інвентаризовані. Так, відповідно до ПКУ, контролюючі органи мають право під час перевірки вимагати від перевірених платників податків проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, вилучення товарно-матеріальних цінностей, готівки та їх еквівалентів.

5. Встановлено, у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання важливу роль відіграють розрахункові операції. Не є виключенням і приватні підприємці, які при здійсненні розрахункових операцій за загальним правилом повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій. Однак у деяких випадках використання РРО для них є не обов'язковим.

6. Аналіз законодавства, дозволив встановити, що уникнути необхідності застосування РРО, РК та КОРО при продажу ФОП на загальній системі оподаткування як продукції власного виробництва (послуг), так і товарів у випадку, коли покупець бажає розрахуватися готівкою, можна шляхом унесення покупцем готівки за товар через касу банку для зарахування на рахунок ФОП. У цьому випадку для продавця-ФОП розрахунки будуть здійснені у безготівковій формі, що дає йому право не використовувати РРО, а для покупця здійснені розрахунки будуть проведені у готівковій формі.

7. З 2021 року ФОП 1–2-ї та 3-ї груп без ПДВ можуть самостійно вирішувати - вести книгу обліку доходів чи ні. Справа в тому, що ФОП дозволили вибирати, як вести облік: робити записи в зошиті, журналі, таблиці Excel або продовжувати вести книгу. Не треба повідомляти податківців, як саме вестимете облік, реєструвати теж нічого не потрібно. Але під час перевірки вони мають право запросити інформацію щодо доходів

для перевірки дотримання лімітів доходу на єдиному податку. А це означає, що у ФОП мають бути первинні документи (чеки, квитанції на кожний продаж), на підтвердження доходів.

8. На основі порівняльного аналізу організаційно-правових форм ведення бізнесу встановлені відмінності, позитивні та негативні якості форм організації бізнесу. Тому, що при відкритті бізнесу неодмінно виникає питання, яку ж форму організації бізнесу (а також і організаційно-правову форму) вибрати. Найчастіше майбутній бізнесмен вибирає між тим, щоб зареєструвати приватного підприємця (тобто ФОП) або ж віддати перевагу юридичній особі - наприклад, товариству з обмеженою відповідальністю (або приватному підприємству).

9. Встановлено мету контролю діяльності ФОП, яка виражається у визначенні достовірності податку, встановленого за спрощеною системою оподаткування, та своєчасності розрахунків з бюджетом. Визначені завдання перевірки, основні з яких це: встановлення можливості застосування спрощеної системи оподаткування; перевірки відсутності заборгованості перед бюджетом суб'єкта малого підприємництва до подання заяви про перехід на спрощену систему оподаткування; достовірність об'єкту розрахунку кожного виду податку за спрощеною системою оподаткування; правильність обчислення єдиного податку; дотримання вимог щодо критеріїв сплати фіксованого та єдиного податку з фізичних осіб з правом наймання робочої сили

10. Визначені помилки щодо діяльності фізичних осіб – підприємців та запропоновані шляхи запобігання їх появі. До таких помилок відносяться: неусвідомлений підхід до вибору кодів видів економічної діяльності, відсутність первинних документів та нерозуміння різниці між готівковим і безготівковим розрахунком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Майборода Ю.В. Теоретико-методичні основи підприємницької діяльності в Україні. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва, 2013, 2: 139-142.
2. Филобокова, Л. Ю. Содержательная сущность предпринимательской деятельности. Гуманитарный вестник, 2013, 6 (8).
3. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка".-2017.-№ 4, 2017.
4. Литвинов А. В. Організація обліку у суб'єктів малого підприємництва. Управління розвитком, 2013, 15: 94-97.
5. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Глобальні та національні проблеми економіки.-2014.-Вип, 2014, 2: 1334-1337.
6. Бузак Н.І. Актуальні аспекти організації обліку суб'єктів малого підприємництва. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2013, 2 (26): 3-15.
7. Романченко Ю. О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. Економічний форум, 2019, 1: 180-183.
8. Чепец О.Г. Напрями реформування спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності. ефективна економіка, 2014, 10.
9. Кузьмін О.Є., Яструбський М.Я. Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах євроінтеграції. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2018, 1: 148-151.
10. Безверхий К.; Ковач С. Організація обліку доходів і витрат фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування. Бухгалтерський облік і аудит, 2012, 6: 25-31.
11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // База

даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4618-17> (дата звернення: 21.10.2021)

12. Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 21.10.2021)

13. Податковий кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 21.10.2021)

14. Кодекс законів про працю України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08> (дата звернення: 21.10.2021)

15. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/265/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.10.2021)

16. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 21.10.2021)

17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 21.10.2021)

18. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ; Мінфін України від 30.11.1999 №

291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99> (дата звернення: 21.10.2021)

19. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ; Мінфін України від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1365-14> (дата звернення: 21.10.2021)

20. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/265/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.10.2021)

21. Щодо порядку оформлення касових і розрахункових документів та підтвердження факту продажу товарів (надання послуг) : Лист Національного банку України від 30.10.2006 № 25-113/2453-11507 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v2453500-06> (дата звернення: 27.10.2021)

22. Про формування і ведення Реєстру корпоративних прав держави : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 29.10.2003 № 1679 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1679-2003-%D0%BF> (дата звернення: 27.10.2021)

23. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Національного банку України; Положення, Форма типового документа, Журнал, Акт від 29.12.2017 № 148 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0148500-17> (дата звернення: 27.10.2021)

24. Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" : Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 23.08.2000 № 1336 // База даних «Законодавство України» /

Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1336-2000-%D0%BF> (дата звернення: 27.10.2021)

25. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів : Постанова Національного банку України; Положення від 05.11.2014 № 705 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0705500-14> (дата звернення: 27.10.2021)

26. Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення : Наказ; Мінфін України від 19.06.2015 № 579 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0800-15> (дата звернення: 27.10.2021)